

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. How did Egypt become a major Jewish center during the second Temple period?
2. How could Jews justify living there?
3. Which one of the four captives settled in Egypt?
4. Who were the Fatimids?
5. Why did Maimonides flee Spain?

This and much more will be addressed in the fifth lecture of this series: "Maimonides and the Moslem Revolution".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the tape and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book was designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it as well as a handy reference guide and for quick review.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series VI Lecture #5

MAIMONIDES AND THE MOSLEM REVOLUTION

Presented by Rabbi Shmuel Irons

I. The First Wave of Immigration

A.

ה ויקח יוחנן בן-קרח וכל-שרי החילים את כל-שארי יהודה אשר-שבו מכל-הגוים אשר נדחו-שם לגור בארץ יהודה: ו את-הגברים ואת-הנשים ואת-הטף ואת-בנות המלך ואת כל-הנפש אשר הניח נבוזראדן רב-טבחים את-גדליהו בן-אחיקם בן-שפן ואת ירמיהו הנביא ואת-ברוך בן-נריהו: ז ויבאו ארץ מצרים כי לא שמעו בקול ד' ויבאו עד-תחפנחס: ירמיה מג:ה-ז

But Johanan the son of Kareah, and all the captains of the forces, took all the remnant of Judah, who had returned from all the nations, where they had been driven, to dwell in the land of Judah; Men, and women, and children, and the king's daughters, and every person that Nebuzaradan, the captain of the guard, had left with Gedaliah the son of Ahikam the son of Shaphan, and Jeremiah the prophet, and Baruch the son of Neriah. So they came to the land of Egypt; for they obeyed not the voice of the L-rd; thus came they to Tahpanhes. **Jeremiah 43:5- 7**

B.

א הדבר אשר היה אל-ירמיהו אל כל-היהודים הישבים בארץ מצרים הישבים במגדל ובתחפנחס ובנף ובארץ פתרוס לאמר: יג ופקדתי על הישבים בארץ מצרים כאשר פקדתי על-ירושלם בחרב ברעב ובדבר: יד ולא יהיה פליט ושריד לשארית יהודה הבאים לגור-שם בארץ מצרים ולשוב | ארץ יהודה אשר-המה מנשאים את-נפשם לשוב לשבת שם כי לא-ישוּבו כי אם-פִּלְטִים: ירמיה מד:א,יג,יד

1. The word that came to Jeremiah concerning all the men of Judah who dwell in the land of Egypt, who dwell at Migdol, and at Tahpanhes, and at Noph, and in the country of Pathros, saying. . . . 13. For I will punish those who dwell in the land of Egypt, as I have punished Jerusalem, by the sword, by the famine, and by the pestilence; 14. So that none of the remnant of Judah, who have gone to the land of Egypt to sojourn there, shall escape or remain, that they should return to the land of Judah, to which they have a desire to return to dwell there; for none shall return but those who shall escape. **Jeremiah 44:1, 13,14**

C.

בשנת עשרים ושבע לנבוכדנצאר נתנה מצרים בידו נשא המונה ושלל שללה ובז ביזה והיתה שחר לחילו (יחזקאל כט: יט). והגלה ירמיהו וברוך לבבל. סדר עולם רבה פרק כו

In the twenty seventh year of Nebuchadnezzar, he conquered Egypt. . . .Jeremiah and Baruch were exiled to Babylon. **Seder Olam Rabbah Chapter 26**

II. Alexandria

A. **But for Alexandria, the sedition of the people of the place against the Jews was perpetual**, and this, from that very time when Alexander (the Great), upon finding the readiness of the Jews in assisting him against the Egyptians, and as a reward for such their assistance, gave them equal privileges in this city with the Grecians themselves;- which honorary reward continued among them under his successors, who also set apart for them a particular place, that they might live without being polluted (by the Gentiles), and were thereby not so much intermixed with foreigners as before: they also gave them this farther privilege, that they should be called Macedonians. Nay, Caesar, nor any one that came after him, thought of diminishing the honors which Alexander had bestowed on the Jews. **But still conflicts perpetually arose with the Grecians;** and although the governors did every day punish many of them, yet did the sedition grow worse. **Josephus, The Wars of the Jews II 18:7**

B. But when Ptolemy [Soter] had taken a great many captives, both from the mountainous part of Judea and from the places about Jerusalem and Samaria, and the places near mount Gerizim, he led them all into Egypt and settled them there. . . . Nay there were not a few other Jews who, of their own accord, went into Egypt, as invited by the goodness of the soil, and by the liberality of Ptolemy I. **Josephus, Antiquities Book XII Chapter 1**

C. When Alexander had reigned twelve years and after him Ptolemy Soter forty years, Philadelphus then took the kingdom of Egypt, and held it forty years within one. He procured the Torah to be translated, and set free those that were come from Jerusalem into Egypt, and were in slavery there, who numbered *a hundred and twenty thousand*. **Josephus, Antiquities Book XII Chapter 2**

D. From the four letters (sections of the city) they ejected the Jews and drove them to herd in a very small part of one. The Jews were so numerous that they poured out over the beaches, dung hills and tombs, robbed of all of their belongings... A still more grievous evil than the pillaging was the unemployment produced. The tradespeople had lost their stocks, and no one, husbandman, shipman, merchant, artisan, was allowed to practice his usual business. Thus poverty was established in two ways: first, the pillaging, by which, in the course of a single day, they had become penniless, completely stripped of what they had, and, secondly, their inability to make a living from their regular employments.

After the pillaging and eviction and violent expulsion from most parts of the city, the Jews were like beleaguered men with their enemies all round them... Poor wretches, they were at once seized by those who wielded the weapon of mob rule, treacherously stabbed, dragged through the whole city, and trampled on, and thus completely made away with until not a part of them was left which would receive the burial which is the right of all. Indeed, whole families, husbands with their wives, infant children with their parents, were burnt in the heart of the city by these supremely ruthless men who showed no pity for old age nor youth, nor the innocent years of childhood. **Philo, Flaccus VIII, IX**

E. **But at this time especially, when there were tumults in other places also, the disorders among them were put into a greater flame;** for when the Alexandrians had once a public assembly, to deliberate about an embassy they were sending to Nero, a great number of Jews came flocking to the theatre; but when their adversaries saw them, they immediately cried out, and called them their enemies, and said they came as spies upon them; upon which they rushed out and laid violent hands upon them; and as for the rest, they were slain as they ran away; but there were three men whom they caught, and hauled them along, in order to have them burnt alive; but all the Jews came in a body to defend them, who at first threw stones at the Grecians; but after that, they took lamps, and rushed with violence into the theatre, and threatened that they would burn the people to a man and this they had soon done, unless Tiberius Alexander, the governor of the city, had restrained their passions. However, this man did not begin to teach them wisdom by arms, but sent among them privately some of the principal men, and thereby entreated them to be quiet, and not provoke the Roman army against them; but the seditious made a jest of the entreaties of Tiberius, and reproached him for so doing.

Now when he perceived that those who were for innovations would not be pacified till some great calamity should overtake them, he sent out upon them those two Roman legions that were in the city, and together with them, five thousand other soldiers, who, by chance, were come together out of Libya, to the ruin of the Jews. They were also permitted not only to kill them, but to plunder them of what they had, and set fire to their houses. **These soldiers rushed violently into that part of the city which was called Delta, where the Jewish people lived together, and did as they were bidden, though not without bloodshed on their own side also; for the Jews got together, and set those that were the best armed among them in the fore-front and made resistance for a great while; but when once they gave back, they were destroyed unmercifully; and this their destruction was complete, some being caught in the open field, and others forced into their houses, which houses were first plundered of what was in them, and then set on fire by the Romans; wherein no mercy was shown of the infants, and no regard had to the aged; but they went on in the slaughter of persons of every age, till all the place was overflowed with blood, and fifty thousand of them lay dead upon heaps: nor had the remainder been preserved, had they not betaken themselves to supplication.** So Alexander commiserated their condition, and gave orders to the Romans to retire; accordingly, these, being accustomed to obey orders, left off killing at the first intimation; but the populace of Alexandria bare so very great hatred to the Jews, that it was difficult to recall them; and it was a hard thing to make them leave their dead bodies. **Josephus, The Wars of the Jews II 18:7,8**

F. תני רבי שמעון בן יוחי בשלשה מקומות הוזהרו ישראל שלא לשוב ארץ מצרים שנאמר כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם וד' אמר לכם לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד והשיבך ד' מצרים באניות ובשלשתן חזרו ובשלשתן נפלו אחת בימי סנחריב מלך אשור שנאמר הוי היורדים מצרים עזרה מה כתיב בתריה ומצרים אדם ולא קל וסוסייהם בשר וגומ' ואחת בימי יוחנן בן קרח והיתה החרב אשר אתם יריאים ממנה שם תשיג אתכם וגו' בימי טרוגיינוס הרשע נולד לו בן בתשעה באב והיו מתענין מתה בתו

בחנוכה והדליקו נירות שלחה אשתו ואמרה לו עד שאת מכבש את הברבריים בו וכביש את היהודים שמרדו כך חשב מיתי לעשרה יומין ואתא לחמשה אתא ואשכחון עסיקין באורייתא בפסוקא ישא עליך גוי מרחוק מקצה הארץ וגומ' אמר לון מה הויתון עסיקין אמרון ליה הכין וכן אמר לון ההוא גברא הוא דחשב מיתי לעשרה יומין ואתא לחמשה והקיפן ליגיונות והרגן אמר לנשיהן נשמעות אתם לליגיונותי ואין אני הורג אתכם אמרון ליה מה דעבדת בארעייא עביד בעילייתא ועירב דמן בדמן והלך הדם בים עד קיפרוס באותה השעה נגדעה קרן ישראל ועוד אינה עתיד לחזור למקומה עד שיבוא בן דוד תלמוד ירושלמי מסכת סוכה פרק ה' ה"א

Rabbi Shimon ben Yochai taught: **In three places [of the Torah] were the Jews warned not to return to Egypt** as it says, "For the Egyptians whom you have seen today, you shall never see them again." (Exodus 14:13), "Ye shall henceforth return no more that way," (Deut. 17:16), "And the L-rd shall bring you into Egypt again with ships, by the road about which I said to you, You shall see it no more again." (Deut. 28:68) On three occasions they returned and on three occasions they fell. Once [they returned] in the days of Sancherib, the king of Assyria, as it says, "Woe to those who go down to Egypt for help; etc." What is written afterwards? "Now the Egyptians are men, and not G-d; and their horses flesh, and not spirit. When the L-rd shall stretch out his hand, the helper shall stumble, and he who is helped shall fall down, and they all shall perish together." (Isaiah 31:1,3) Once [they returned] in the days of Yochanan ben Koreach [as it says,] "Thus says the L-rd of hosts, the G-d of Israel; If indeed you set your faces to enter to Egypt, and go to sojourn there; Then it shall come to pass, that the sword, which you feared, shall overtake you there in the land of Egypt, and the famine, of which you were afraid, shall follow close after you there in Egypt; and there you shall die." (Jeremiah 42:15,16)

It came to pass in the days of the wicked Trajan that a boy was born to him on the ninth of Av while the Jews were fasting. His daughter died on Chanukah and they lit lamps. His wife sent to him [a message]: Instead of conquering the barbarians, go and conquer the Jews that have rebelled against you. He thought to arrive in ten days but he came in [only] five. He came and found them engaged in the study of Torah [studying] the verse, "G-d will lift up upon you a nation from afar, from the end of the earth, as swift as the eagle flies" (Deuteronomy 28:49). He asked them: what are you engaged in? They replied: Such and such. He said to them: I am the man that Scripture is referring to. I thought to come in ten days and I've arrived in only five [like the proverbial eagle]. He [eventually] surrounded them with legions and killed them. He then said to their wives: You had better heed [the desires of] my legions so that I won't have to kill you. They replied: What you've done to those on the ground do as well to those above. And so their blood became mixed with their blood and the blood went as far as Cyprus. At that time the horn (pride) of Israel was severed and it is not destined to return until the coming of the son of David. **Yerushalmi Sukkah 5:1**

G..

תניא, רבי יהודה אומר: מי שלא ראה דיופלוסטון של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל. אמרו: כמין בסילקי גדולה היתה, סטיו לפנים מסטיו, פעמים שהיו שם ששים רבוא כיוצאי מצרים ואמרי לה כפלים כיוצאי מצרים והיו בה שבעים ואחת קתדראות של זהב כנגד שבעים ואחד של סנהדרי גדולה, כל אחת ואחת אינה פחותה מעשרים ואחד רבוא ככרי זהב. ובימה של עץ באמצעיתה, וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו. וכיון שהגיע לענות אמן - הלה מניף בסודר, וכל העם עונין אמן. ולא היו יושבין מעורבין, אלא זהבין בפני עצמן, וכספין בפני עצמן, ונפחין בפני עצמן, וטרסיים בפני עצמן, וגרדיים בפני עצמן. וכשעני נכנס שם היה מכיר בעלי אומנתו ונפנה לשם, ומשם פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. אמר אביי: וכולהו קטלינהו טרוגינינוס הרשע (אלכסנדרוס מוקדן). מאי טעמא איענשו? - משום דעברי אהאי קרא (דברים יז) לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, ואינהו הדור אתו. כי אתא, אשכחינהו דהו קרו בסיפרא (דברים כח) ישא ד' עליך גוי מרחוק. אמר: מכדי, ההוא גברא בעי למיתי ספינתא בעשרה יומי, דליה זיקא ואתי ספינתא בחמשא יומי, נפל עלייהו וקטלינהו. סוכה נא:

It has been taught, R. Yehudah stated, He who has not seen the double colonnade of Alexandria in Egypt has never seen the glory of Israel. It was said that it was like a huge basilica, one colonnade within the other, and it sometimes held twice the number of people that went forth from Egypt. There were in it seventy-one cathedras of gold, corresponding to the seventy-one members of the Great Sanhedrin, not one of them containing less than twenty-one talents of gold, and a wooden platform in the middle upon which the attendant of the Synagogue stood with a scarf in his hand. When the time came to answer Amen, he waved his scarf and all the congregation duly responded. They, moreover, did not occupy their seats indiscriminately, but goldsmiths sat separately, silversmiths separately, blacksmiths separately, metalworkers separately and weavers separately, so that when a poor man entered the place, he recognized the members of his craft, and, on applying to that quarter, obtained a livelihood for himself and for the members of his family.

Abaye stated, Trajan (*Alexander of Macedon*) slew them all. Why were they so punished? — **Because they transgressed this verse: Ye shall henceforth return no more that way (Deut. 17:16)**, and they did return. When he came and found them reading from the Torah, 'The Lord will bring a nation against thee from afar' (Ibid. 28:49), he remarked, 'I should have brought my ships in a ten days' journey, but as a strong wind arose, the ships arrived in five days!' He, therefore, fell upon them and slew them. **Sukkah 51b**

H.

רבי אליעזר הגדול אומר: מזמור לאסף באו גוים וגו' בא טרוגינינוס קיסר ותפס אלכסנדריא של מצרים שהיו בה מאה ועשרים ריבוא בני אדם. פיתא אותן בדברים ואמר להון צאו ועמדו בבקעת ידים שלא תהא אומה זו שולטת בכם. יצאו ועמדו בבקעת ידים והעמיד עליהן חמשים אלף אחוזי חרב מאחוריהם והרגום עד שלא נשתייר מהם אחד שנאמר שפכו דמם כמים וגו'. אמרו חכמים שלשה נחלי מים היו מושכין ויוצאין מבקעת ידים והולכין לים הגדול. שיערו חכמים מימי ים הגדול ונמצא שלשה חלקים דם ואחד מים. ויש אומרים שבע שנים בצרו אומות העולם את כרמיהן מדמן של ישראל. תנא דבי אליהו כ"ט (ל)

Rabbi Eliezer the Great said, "A song of Asaph. The nations have come . . ." (Psalms 79:1) Hadrian [Trajan] came and conquered Alexandria of Egypt. They had a population of one million two hundred thousand. He deceived them by telling them: Go out and stand in Bikaas Yadaim (the Field of Hands) so that this nation (the Egyptian Greeks) should not dominate you. They went out and stood in Bikaas Yadaim and they (the Romans) placed fifty thousand troops with swords in their hands behind them and slaughtered them so that not one of them was left as it is stated, "They spilled their blood like water" (Psalms 79:) The Sages said: Three rivers of blood flowed out from Bikaas Yadaim and into the Mediterranean. The Sages estimated the waters of the Mediterranean and found it to be three parts blood to one part water. Some say that the Gentiles harvested their vineyards for seven years using the Jewish blood [instead of fertilizer]. **Midrash Tana D'Vai Eliyohu 29,30.**

I.

ת"ר: שנים עשר דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנינא: ג' דברי חכמה, ג' דברי הגדה, ג' דברי בורות, ג' דברי דרך ארץ. נדה סט:

Our Rabbis taught: Twelve questions did the Alexandrians address to R. Yehoshua b. Chananiah. Three were of a scientific nature, three were matters of aggada, three were mere nonsense and three were matters of conduct. **Nidah 69b**

J.

נשיאות כפים ראייה אבל לא חילוק גרנות, ובבל כסוריא; רשב"ג אומר: אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה, מפני שבית דין קבועין שם. כתובות כה.

The 'lifting up of the hands' is evidence, but not taking a share at the threshing floors. Babylonia is like Syria. R. Shimon b. Gamaliel, says: Also, Alexandria in Egypt, formerly, because there was there a permanent court of law. **Kesubos 25a**

K. I have captured a city (Alexandria) from the description of which I shall refrain. Suffice it to say that I have seized therein 4,000 villas with 4,000 baths, **40,000 poll-tax paying Jews** and four hundred places of entertainment for the royalty. **Amr ibn al As' letter to the caliph Umar in the year 640**

III. Rav Shmaryahu ben R. Elchonon

A.

וכן היתה הסבה שיצא ממדינת קורטובה שלישי ממונה על ציים שמו אבן דמאחין ושלחו מלך ישמעאל בספרד ושמנו עבד אלרחמאן אלנאצר והלך ממונה על ציים אדירים לכבוש ספינות אדום ועיירות סמוכות לספר והלכו עד חוף הים של ארץ ישראל ונסבו אל ים יון והאיים שבו ומצאו אניה ובה ארבעה חכמים גדולים היו הולכים ממדינת בארי למדינה נקראת ספסתיין. וחכמים אלו להכנסת כלה היו הולכים וכבש אבן דמאחין האניה ואסר את החכמים האחד ר' חושיאל אביו של רבינו חננאל והאחד ר' משה אביו של ר' חנוך אסרוהו עם אשתו ועם ר' חנוך בנו ור' חנוך בנו עודנו נער. והשלישי ר' שמריה בר' אלחנן.

והרביעי איני יודע שמו. . . . וחכמים אלו לא הגידו לאדם בעולם מה טיבם ומה חכמתם והשליש מכר את ר' שמריה באלכסנדריא של מצרים ומשם עלה למצרים והיה לראש ומכר את ר' חושיאל באפריקא אשר בחוף הים ומשם עלה אל מדינת אלקירואן שהיתה בימים ההם חזקה מכל מדינות ישמעאל שבארץ המערב ושם היה ר' חושיאל לראש ושם הוליד את רבנו חננאל בנו. ובא השליש לקורטובה ומכר שם את ר' משה ור' חנוך בנו ופדאוהו אנשי קורטובה וכמדומין היו שהיו עמי הארץ. ראב"ד – ספר הקבלה.

There was another cause as well [for the decline in Yeshivas of the Gaonim]. There was an admiral of the [Spanish] fleet who came from Cordova by the name of Ibn Demahin (Rumahis). The Arab king of Spain, Abd-al-Rahman (III) Al-Nasser, sent him to capture ships of Italian (lit. Edom) origin and to conquer cities near the border [of Italy]. They traveled to the shores of the land of Israel and turned around and headed towards the Aegean sea (lit. the sea of Greece) and its islands. They found a ship there. Amongst its passengers were four great scholars. They were traveling from the city of Bari to a city called Sebastian. These scholars were going to a wedding [הכנסת כלה] (or perhaps an alternate translation: to collect funds for the Kallah - the twice yearly conclave of scholars in Babylon). Ibn Ruhamis captured the ship and bound the scholars. One was Rav Chushiel, the father of Rabbainu Chananel. Another was Rav Moshe, the father of Rav Chanoch. They bound him, together with his wife and his son Rav Chanoch, who was still a young boy. The third scholar was R. Shemariah b. R. Elchonon. I don't know the identity of the fourth scholar. . . . These scholars did not tell anyone what their true identity was nor [did they give anyone a hint of] their knowledge. The admiral sold Rav Shemariah in Alexandria, Egypt. From there he went up to [the capital of] Egypt (Fustat) and became the Rosh [Yeshiva]. **Raavad - Sefer HaKabbalah**

B.

ועמדנו על אשר הזכיר אלוף נט' רח' משבחו של רב מובהק אדירנו ואיתננו רבנו שמריהו ראש שורות נהרדעא בישיבה שלנו יאמצהו קדושנו ויסעדהו ויעדרהו בן רבנו אלחנן ז"ל וכי הוא ראש בתקנה הזאת. אמנם כי כן הוא ואנחנו יודעים בשבחו יותר מאחרים ומי לנו כמוהו ממזרח שמש וממערב ארי שבחבורה גדול הישיבה ודעתו ופלאיו חכמותיו וחדרי תבונותיו וקושיו ופירוקיו ותרביציו וכחו בתורה יותר מדעת זולתו ולולי כן לא שמנוהו לנו למשנה ולא שמנוהו לראש גדולה בשורה גדולה משלש השורות של הישיבה כי שבחו עודנו רב מן הכל. גם הבן היחיד אצילינו החשוב עלינו מאד מר רב אלחנן חברנו נט' רח' אשר סמכנוהו בישיבה וכמה שיושבים תחת המקום הקבוע לו ואמנם כי הוא מוסיף מעת אל עת וכל אגרת אשר תבוא מאתו לפנינו טובה מאשר לפנינו וכל שאלת שניות טובות מן הראשונות כל זאת עם בחוריו ובטוחים אנו כי עוד יזקון לגבורת יגיע יוסף ויעדיף על רבים ועצומים ואהבתנו להם אצמה מאד ומ' אלחנן נט' רח' הוא גדולנו וריוינו ואם יש שבוש בדעתו של אלוף מאשר נראה לנו מדבריו הוא לא מעמנו הוא כי משם ובלה מאהבתם לנו ומרוב. . . . תשובה מיוחס לרב שרירא גאון ורב האי גאון

We paid attention to the praise which the "Aluf", may the Compassionate One protect him, gave to the Rav par excellence, our exalted one, our strength, Rabbainu Shemaryahu, **Rosh Shuros Nehardea** (the leader of the row of "Nehardea") **in our Yeshiva**, may our Holiness strengthen him, help him and provide disciples for him, the son of Rabbainu Elchonon, of blessed memory; for he was the leader of this legislation. [All those praises] are true. We know of his praises more than anyone. There is no one

like him from the rising of the sun to its setting. He was the "lion" of the company [of scholars], the greatest of the yeshivah. His knowledge, his amazing [insights], his wisdom, the chambers of his discernment, his questions and answers, his teachings, and his power in Torah was more than that of his colleagues. If this were not so, we wouldn't have appointed him to be a *mishna* and we wouldn't have appointed him to the position of leadership (*rosh*) in one of the three most important rows in the Yeshiva. He is more worthy of praise than anyone. Also his only son was with us and is very esteemed, Mar Rav Elchanan, our colleague . . . which we appointed in our Yeshiva. **Letter from Rav Sherira Gaon and Rav Hai Gaon**

C.

כי יציאתנו מארץ מולדתנו לעבור להתגורר בארץ ישמעאל לא היה א"א בלתי על ראיית מגמת פני הרב . . . וכל אלה השנים שנתעכבנו בקירואן כבר הודעתך בכתבנו על איזה דרך נתעכבנו . . . וכראות כן בני הקהל קירואן . . . התחילו דבר אלינו עבור עמדנו . . . ויתננו בארץ גרותנו לחץ ולחסד בעיניהם ובעיני המלכות. קטע הנמצא בהגניזה נדפס ב.J.Q.R. בכרך י"א עמוד 643

For our leaving the land of our birth to travel and dwell in the land of Yishmael **was only [possible] because of our hope of seeing the face of the Rav.** . . . I have already written you about details of the years that we tarried in Kairouen . . . And when the members of the community of Kairouen saw this . . . they began to speak to us about our staying . . . And He granted us charm and grace in the eyes of those who lived in the land of our sojourn and in the eyes of the government. **A letter from Rav Chushiel to Rav Shemaria discovered in the Cairo Geniza**

D.

השאלות מספרד היו נשלחות לקירואן ומשם ע"י השיירות לקהיר. קהיר היתה תחנה המרכזית בשביל חליפות השו"ת והאגרות בין הישיבות הבבליות וארצות אפריקה וספרד. בה ישב "פקיד הישיבה" שליידו היו מגיעות כל השאלות והנדבות המיועדות בשביל הישיבה והוא היה שולח אותן לאלג'יר, טוניס, מארוקן וספרד. כשהיו תשובות הגאונים ואגרותיהם מגיעות לקהיר היו חכמי המקום מעתיקים אותן לפני שישלחו לתעודתן. עי"ז מתבארת העובדה שתשובות ומכתבים שנועדו לארצות אחרות נמצאו בגניזה הקהירית. תקופת הגאונים ר' ש. אסף ע' רי"ג

The questions from Spain would be sent first to Kairouen and from there by caravan to Cairo (Fustat). Cairo was the central way station for all of the questions, responsa and letters between the Babylonian Yeshivos and the lands of North Africa and Spain. In Cairo, the special appointee of the Yeshiva lived. To him, personally, went all of the questions and donations that were addressed to the Yeshiva. He would send the responsa to Algeria, Tunisia, Morroco, and Spain. When the responsa would come to Cairo, their scholars would copy them before they were sent out to their respective addresses. That is why the Geniza in Cairo became a repository for responsa addressed elsewhere. **R. Simcha Asaf - Tekufas HaGeonim**

IV. The Nagid

A.

ובשנת שס"ו לחשבונם היא שנת ד' אלפים ותשמ"ה ליצירה באה מלכה [מבבל] לארץ מצרים . . . ויאמר לה המלך אין [ליהודים] לא מלך ולא נשיא אמרה לו במלכות אבי יש ישראלים הרבה ויש להם נשיא . . . מזרע דוד ואבי מתברך בו . . . ואם ייטב הדבר בעיני המלך וישלח ספרים ביד הרצים . . . ותשלח לי אחד מהם כי בתך רצתה בזה. ושלחו לו משם איש נבון וחכם מר פלוני מזרע הנשיאים . . . וישיתהו על ארץ מצרים. ומשם והלאה נשתלשל הנגידות במצרים. והיה לו הרמנותא דמלכא ומאמר המלך לרדות את העם במקל וברצועה. . . . והיה ממשיך המנהג עד זמן הרמב"ם ז"ל שהיה בזמנו אחד מהם מזרע דוד ע"ה

In the year 366 A. H. which is 4,745 [or 4735] years from creation (985 or 975 C.E.), the queen came [from Iraq] to Egypt. . . . The king told her that the Jews don't have a king or Nasi. She replied to him, "In the kingdom of my father, there are many Jews and they have a Nasi . . . who is a descendant from the House of David and my father is blessed through him . . . If the thing is acceptable to the king, he should send a letter through his messengers [He asked the Caliph,] "Send me one of the [descendants of the House of David] for this is what your daughter desires." They sent him a wise and understanding person . . . who was a direct descendant of the Nesieem. . . . He appointed him over the land of Egypt and, from then on, the position of Nagid began in Egypt. He had power, through the edict of the king, of punishment and enforcement through the use of the cane and whip . . . This situation lasted until the time of Rambam, z"l. **Divrei Yosef - R. Yosef Sambari**

B.

ודעו אחינו כי דוחק העת וזמן [יכריחנו להטריח] עליכם, ואע"פ שהיא זכות לכם להיות חלקכם עם [הנותנים] ובעת שהיינו מתפרנסים מצד המלכות לא היינו מטריחים. והיום שתי שנים מקודם לענישת אחינו לא יכול[נו לעמוד] ולבקש מצד המלכות. . . . אגרת מרב יאשיהו גאון רמלה לקהלת דמיאט

My brothers, you should know that the strains of the times are forcing us to prevail upon you for help. [We normally wouldn't have asked you,] although it is a merit for you to take part in [our Torah studies]. **When we were supported by the government** we did not bother you with our needs. It is already two years since our brethren were punished [by the Calif al-Hakhim 996-1020]. It is therefore impossible for us to ask for support from the government. **Letter to the Jewish community of Damiette from Rav Yoshiah Gaon of the Yeshiva of Ramlah**

C.

ודמיתי לעשות אלכסנדריא קפנדריה, ולא נתתי לפעמי המרכבה עכבה, עד שפגעתי במי שתקיף ממני משרת משרת אדני החכם המפלא החבר מרנו ורבנו אהרן הדין

I thought to simply make Alexandria a short cut on my way. I didn't plan to delay my carriage there. This was until I met he who was stronger than I, who serves as an appointee of my master. This is the amazing man of wisdom, the colleague, my master and teacher R. Aharon Hadayan (the judge). **Letter from R. Yehudah HaLevi addressed to R. Shmuel HaNagid (of Egypt)**

D.

. . . מר' ור' אהרן החבר המעלה הדין המפלא השר הטפסר אבי המוסר תפארת החברים ראש המדברים אורה לתורה ונהורא לסברא, ועמוד לתלמוד, ומסעד לגמרא. . . אגרת מר' יהודה הלוי לר' אהרן בן ציון אלעמאני

My master and teacher, R. Aharon, the wonderful friend, amazing judge, the chief officer, the teacher of ethics, the most illustrious of colleagues, the leading speaker, the light of Torah and brightness of logic, the pillar of Talmud and the support of Gemora . . .

Letter from R. Yehudah HaLevi addressed to R. Aharon ben Tzion Alemani

V. Moslem Revolution

ולאחר פטירת רב יוסף הלוי שמם העולם מן הישיבות של חכמה ואע"פ שרב מאיר בנו ור' מאיר בן אחיו היו תלמידיו ובעלי קבלתו והם חכמים גדולים אבל מפני הרעה נאסף הצדיק. ואחר פטירת רב יוסף הלוי ז"ל היו שני חירום וגזרות ושמדות על ישראל ויצאו בגלות ממקומותם אשר למות ואשר לחרב ואשר לרעב ואשר לרעב ואשר לשבי ועוד מוסף על נבואת ירמיה ואשר לצאת מן הכלל יצא מפני חרב אבן תמורת שיצא לעולם בשנת תתק"ב (תתע"ב) שגזר להוציא את ישראל מן הכלל ואמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד וכן לא השאיר להם בכל מלכותו שם ושאר במדינת צלא מקצה העולם עד מדינת אלמהדיה ומפני כן לא יכלו בניו של רב יוסף להושיב ישיבות אלא גלו בראש גולים למדינת טליטלה והיו משתדלים להעמיד תלמידים כפי יכלתם והב"ה הסכים על ידם והם סוף חכמי התלמוד בזה הזמן. ראב"ד ספר הקבלה

After the passing of Rav Yosef HaLevi the world became bereft of yeshivos, the source of wisdom. Even though Rav Meir, his son and Rav Meir his nephew, were his disciples, received his traditions and were immense scholars [who should have inherited his mantle], the *tzaddik* [Rav Yosef] died right before the beginning of terrible times. After the passing of Rav Yosef HaLevi, z"l, there were years of hostilities, decrees and enforced conversion of Jews. The [population] left and went into exile. Those who were for death, to death; and those who were for the sword, to the sword; and those who were for the famine, to the famine; and those who were for captivity, to the captivity. [Paraphrasing Jeremiah 15:2] There was something that was worse than the prophecy of Jeremiah: Those who were for apostasy, to become apostates. This was due to the sword of ibn Tamuras who went forth to [reek havoc on] the world in the year 1142 (1112) and decreed to force Jews to leave the community [of faith]. They said: Come, and let us cut them off from being a nation; that the name of Israel may no longer be remembered (Psalms 83:5). And so it was. No remnant of the Jewish people remained in all of the kingdom of *Tzala* at one end of the world until *al Mahdia*. Because of this, the sons of Rav Yosef could not establish yeshivas. Rather, they went into exile to the city of Toledo. There they tried to establish disciples to the best of their ability. The Holy One, blessed be He, approved of their actions and helped them. These scholars represent the last of the Sages of the Talmud in our times. **Raavad - Sefer HaKabbalah**

VI. Are Jews Allowed to Live in Egypt?

A.

לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד לישיבה אין את חוזר חוזר את לסחורה ולפרקמטיא ולכבוש את הארץ תלמוד ירושלמי מסכת סנהדרין פרק י:ט

"Ye shall henceforth return no more that way," (Deut. 17:16). For the purpose of dwelling you shall not return. You may return however for the purposes of doing business [with the Egyptians], to purchase merchandise, or to conquer the land. **Talmud Yerushalmi Sanhedrin 10:9**

B.

לאלכסנדריא של מצרים פ' דאע"ג דכתיב לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, כבר פירשו בספרי לגור שם אי אתה חוזר אבל אתה חוזר לסחורה ולכבוש את הארץ. ומיהו תמיהא מילתא על מה סמכו העולם לגור בזמן הזה במצרים כגון הרמב"ם ז"ל וכמה גדולים אחרים. ויש אומרים שאותן עיירות כבר נתבלבלו ונחרבו ואלו עיירות אחרות הן שנתיישבו אחרי כן. וה"ר אליעזר ממי"ץ תירץ שלא אסר הכתוב אלא להולך בדרך ההוא שמארץ ישראל והמדבר למצרים דהכי כתיב קרא אל תוסיפון לשוב בדרך הזה. והנכון יותר שאין האיסור ההוא אלא בזמן שישראל שרויין על אדמתם אבל בזמן הזה שנגזר עלינו להיות נדחים בכל קצוי הארץ כל חוצה לארץ אחד הוא ואין איסור אלא שלא לצאת מדעת מן הארץ לחוצה לארץ. חדושי הריטב"א ליומא לח.

Alexandria of Egypt (Yoma 38a) : Even though it is written, **"Ye shall henceforth return no more that way," (Deut. 17:16)** they have explained in the Sifrei: For the purpose of dwelling you shall not return. You may return however for the purposes of doing business [with the Egyptians], or to conquer the land. However it is perplexing as to how the [Jewish] world has justified itself in our own days to dwell in Egypt. For instance, [as in the case of] Rambam, of blessed memory, and many other great men. There are those that say that those [original] cities have already become mixed [with foreigners] or they became desolate and the present cities are actually not the original ones and were settled [by different peoples] afterwards. Rabbi Eliezer of Metz answered this problem by saying that Scripture only forbade going back over that same road from Eretz Yisrael via the desert to Egypt. [This is based] on the wording of Scripture: **"Ye shall henceforth return no more that way." (Deut. 17:16)** The most correct explanation is that the prohibition was only in effect as long as Jews were dwelling on their land. In our times, however, when we are condemned to be dispersed throughout all the corners of the world, all of the land outside of Israel has one status. The only prohibition is to willfully leave Eretz Yisrael to go abroad. **Ritva Yoma 38a**

C.

ושמעתי במצרים מפי ה"ר שמואל ז"ל אחד מבני בניו של הרמב"ם ז"ל שכשהר"ם היה חותם שמו באגרת היה מסיים הכותב העובר בכל יום שלשה לאיון פלוני, אמרתי לו דרך חצי נחמה שמא הר"ב ז"ל היה מוכרח לעמוד שם שהרי היה רופא למלך מצרים. כפתור ופרח פרק חמישי

In Egypt, I heard from Rav Shmuel, of blessed memory, one of the grandchildren of Rambam, of blessed memory, that when Rambam would sign his signature, he would preface it with the phrase: the undersigned who violates three prohibitions every day, and then sign his name. I wanted to console him and told him that perhaps Rambam z"l was forced to be in Egypt because he was the [personal] doctor to the king of Egypt. **Rav Eshtori HaParchi - Kaftor VaFerach, Chapter 5**